

een werknemer te kunnen wippen of geen promotie te hoeven geven. Ik werk daar niet aan mee.

Margreet Het kan ook om promotiemogelijkheden gaan, daar werk je dan juist graag aan mee met een gemotiveerde cursist.

Anneke Bij Nederlands op de werkvloer zie je vaak dat mensen aan hun leerplafond zitten. Dan moet je dat ook melden aan het bedrijf: nog vijf of nog honderd uur, het zal niet helpen. Eerlijkheid is commercieel belangrijk.

Stok achter de deur

Erik Hoe staan jullie tegenover afstandslernen, *e-learning*? Misschien is juist het levende contact jullie specialiteit?

Anneke Wij doen veel aan *blended learning*, een combinatie van contactonderwijs en *e-learning*. Dat werkt bijvoorbeeld goed bij mensen die soms een periode in het buitenland zitten en dan weer doorgaan met een individuele training. De combinatie van contacturen en modules op het web werkt perfect gedurende de training, daarna is de stok achter de deur vaak weg. Juist dat is bij *e-learning* heel essentieel. Soms zijn volwassen mannen ineens weer leerling. Je moet ze controleren, bijvoorbeeld met tweewekelijkse telefoonafspraken met de coach achter de computer.

Michel Als een manager geen tijd heeft om zijn huiswerk te doen, moet je hem toch bedienen.

Margreet Ja, maar het is lastiger als een paar mensen in een groep hun huiswerk niet gedaan hebben en ze zitten er voor spek en bonen bij.

Kwaliteit

Erik Bij jullie kloppen klanten aan die Engels, Duits of Frans op school gehad hebben. Duidt dat op een tekortschietende kwaliteit van dat onderwijs?

Michel Ik zie als een groot probleem de attitude tegenover een bepaalde cultuur. Ik krijg veel cursisten die als scholier een hekel hadden aan Duits. Die merken op hun werk dat Duits nodig is en komen met hangende pootjes bij mij. Voor Frans geldt dat ook, in iets mindere mate. Voor mij is dat goed, maar ik vind het jammer dat docenten hun leerlingen niet genoeg kunnen motiveren om met dat Duits aan de gang te gaan. Joop van den Ende heeft gezegd: had ik maar Duits geleerd, dan had ik veel makkelijker met de mensen in mijn Duitse theaters kunnen communiceren. Leerlingen laten Duits en Frans veel te snel vallen.

Anneke Het competentiegerichte leren is al heel sterk op mbo- en hbo-scholen geïmplementeerd en straalt nu uit naar de middelbare school. Daarbij is de stelling: jij hebt voor ogen wat je nodig hebt en je zoekt wat je daarvoor moet leren. Maar op de middelbare school hebben leerlin-

gen dat nog helemaal niet voor ogen, die weten helemaal niet wat ze nodig zullen gaan hebben. Ik vrees dat het op die manier alleen maar achteruitgaat met het vreemdetalenonderwijs.

Erik Jullie hebben in jullie branche vormen van kwaliteitscontrole. Cedeo en een TQM- of ISO-keurmerk zijn verplicht voor leden van de VTN (Vereniging Taleninstituten Nederland). Vinden jullie zo'n onderlinge branche-zelfcontrole voldoende?

Margreet Cedeo gaat niet over het talendeel, dat betreft de klanttevredenheid. Dan hebben we nog die andere kwaliteitsaudit over je managementsprocessen, Certiked. Er wordt in je agenda gekeken, alle laden gaan open, ze kijken of je trainers netjes opschrijven wat ze doen zodat een andere trainer de les kan overnemen. Specifiek voor het talendeel is er nu een initiatief van de BVNT2 (Beroepsvereniging Docenten NT2), een vereniging van voornamelijk ROC-docenten NT2. Die heeft een certificering in het leven geroepen, met het oog op de inburgeringscursussen. Er zijn nu zeven gecertificeerde docenten onder wie een van mijn trainers, die morgen van mij een les komt beoordelen, want ik ga ook op voor de certificering.

Erik Zou er niet zo'n certificering moeten komen voor docenten in het regulier onderwijs, waar de overheid veel geld voor betaalt? Moet daar niet nog meer controle op dan in de commerciële branche?

Margreet Wij worden keihard afgerekend op onze resultaten.

Michel Zo'n 20 procent van mijn docenten komt uit het regulier onderwijs en het probleem is niet hun vakken of hun onderwijsvaardigheden, maar de chaos in de klas en de demotivatie van de kinderen. Zij vinden dat ze heel slecht begeleid worden door schoolleidingen. Ze worden in het diepe gegooid: jij komt uit Zwitserland, jij kent dus Duits, ga maar voor de klas staan. Ik maak me daar zorgen over als ik denk aan het onderwijs voor mijn kinderen. Het moeten keiharde docenten zijn die tegen die wereld kunnen.

Anneke Ik denk dat de methodes de laatste jaren communicatiever geworden zijn en dat dat een goede ontwikkeling is, maar niet genoeg. De leerlingen moeten iets met die taal kunnen, en dan pas hebben ze het gevoel dat het ook leuk is die taal te gebruiken. Alleen moeten ze dan nog leren zien dat ze hem later ook nodig hebben.

Margreet Ik weet dat er middelbare scholen zijn waar je vanwege de kosten zes jaar met een leergang moet doen. En alleen een leergang doorwerken omdat het boek uit moet – in taleninstituten is dat ondenkbaar. Ik denk dat niemand zo thuis is in de leergangen en er zo zelfstandig mee omgaat als wij. ■

25 jaar NT2

Foto: Johan Graus

Van 'Aktiekomitee Pro Gastarbeider' tot 'Verplichte Inburgering'

De term 'Nederlands als tweede taal' (NT2) bestaat nog niet zo lang. Toch heeft zowel het onderwijs als het onderzoek op dit gebied steeds meer aan belang gewonnen. Een landelijk symposium begin dit jaar, waar vele bekende namen uit het wetenschappelijk onderzoek en mensen uit de onderwijspraktijk van gedachten wisselden, bood aanleiding om stil te staan bij de geschiedenis van dit jonge vakgebied en de belangrijkste thema's van nu. Voor wie er niet bij was of niet bij is: een inleiding tot de zich snel ontwikkelende wereld van taaltaken, taalportfolio's en inburgeringstoetsen.

Pablo van Suchtelen

'Aan het eind van de jaren zeventig bestond de term "Nederlands als tweede taal" nog helemaal niet,' vertelde prof. dr. Folkert Kuiken, bijzonder hoogleraar NT2 aan de Universiteit van Amsterdam, tijdens het landelijke symposium NT2 *revisited**. Taalonderwijs aan buitenlanders was, bij gebrek aan lesmateriaal en ervaren docenten, vaak een geïmproviseerde aangelegenheid. Voor Kuiken begon destijds zijn NT2-carrière met lesgeven aan gastarbeiders in een buurthuis. 'Nadat de les om

negen uur was afgelopen, gingen we met z'n allen naar de kantine om nog wat met elkaar te drinken aan de bar, te biljarten of tafelvoetbal te spelen. Achteraf realiseer ik me dat onze lesnemers daar waarschijnlijk meer van hebben geleerd dan van de kunstmatige lesjes die we met veel pijn en moeite daarvoor hadden afgedraaid.'

Kapitalisten

De eerste lesmaterialen boden een mooi beeld van die tijd. *Nederlands voor Gastarbeiders*, waarin de karikaturale besnorde hoofdpersonen de Turk Osman en de

Marokkaan Hassan zijn, tonen het leven in en rond de fabriek en het pension, inclusief een dikke Hollandse fabrieksbaas met sigaar. Dr. Jeanne Kurvers van de Universiteit van Tilburg toonde in haar lezing over alfabetisering een nog sterker staaltje van de tijdsgeest. Het Aktiecomitee Pro Gastarbeider confronteerde de ongetletterde medelander in de eerste drie lessen van hun *Leesboek voor buitenlanders* onder andere met de woorden 'gastarbeider', 'pension', 'winst', 'kapitalisten', 'uitbuiten', 'solidariteit', 'rassisten' (sic), 'armoede', 'schoonmaker', 'rotwerk'.

Na de gastarbeiders kwamen nieuwe golven immigranten. Het onderwijs in de Nederlandse taal was niet langer alleen een zaak van vrijwilligers in buurthuizen. Het werd grootschaliger en professioneler.

Waar in de jaren zeventig nog volgens het traditionele stramen het leren van grammatica centraal stond, verschoof in de jaren tachtig de aandacht in de richting van adequaat kunnen communiceren in het Nederlands. Een voorbeeld van de zogenaamde communicatieve benadering, waarbij niet grammaticale vormen maar communicatieve functies (begroeten, de weg vragen) de indeling van het boek bepalen, is de bekende methode *Code Nederlands*.

Groei

In de jaren negentig bleef het aanbod aan leermiddelen groeien. Er kwamen methodes op de markt die zich specialiseerden in NT2 voor middelbare scholieren of 'Nederlands op de werkvloer'. Maar tegelijkertijd maakten de slechte onderwijsprestaties van allochtone leerlingen en grote werkloosheid onder de allochtone beroepsbevolking duidelijk dat het ontwikkelen van gericht taalbeleid door scholen en overheden nodig was. In 1989 werd door het Nederlandse ministerie van Onderwijs en Wetenschap de Projectgroep NT2 geïnstalleerd, met als voornaamste taak om meer samenhang te brengen in de verschillende onderwijsactiviteiten voor allochtonen. In Vlaanderen werkte vooral het Steunpunt Nederlands als Tweede Taal vanaf 1990 aan de verbetering van het NT2-onderwijs (tegenwoordig Centrum voor Taal en Migratie / Steunpunt NT2).

De laatste jaren ligt een uitdaging in het integreren van informatietechnologie in het NT2-onderwijs. De methode *Nieuwe Buren* is een volledig multimediale leerang, maar ook andere methodes maken steeds meer en beter gebruik van multimedia, zoals *Code*, de opvolger van *Code Nederlands*.

Wat taalbeleid betreft, werken steeds meer onderwijsinstellingen met het Europees Referentiekader en

het taalportfolio. Het Europees Referentiekader is een binnen de EU gestandaardiseerde schaal om vast te stellen hoe goed iemand een taal beheerst. Hij bestaat uit zes niveaus, waarbij iemand met het laagste niveau (A1), bij wijze van spreken, in staat is een brood te kopen, terwijl iemand met het hoogste niveau (C2) een genuanceerd wetenschappelijk betoog kan houden. Het taalportfolio is een document waarin iemand bijhoudt wat voor ontwikkeling hij of zij doormaakt bij het leren van een taal. Er wordt bijvoorbeeld in vermeld welk niveau de persoon heeft volgens het Europees Referentiekader, welke diploma's hij of zij heeft behaald, maar ook kan het een dossier bevatten met 'proeven van bekwaamheid', zoals werkstukken, een lijst met boeken die de persoon heeft gelezen enzovoorts. Dit portfolio kan gebruikt worden bij bijvoorbeeld beoordelingen, examens en sollicitaties.

Haalbaar inburgeren?

Het nieuwste op het gebied van NT2 in Nederland is natuurlijk het inburgeringsbeleid. Dr. Petra Poelmans van onderwijsadviesbureau CINOP bood tijdens de studiedag een inkijkje in de omstreden toets 'Inburgering in het Buitenland', waaraan zij zelf meewerkte. Het examen voor vreemdelingen die in Nederland willen komen wonen, wordt sinds kort op de Nederlandse ambassades in het buitenland telefonisch afgenomen door een spraakherkende computer.

Het niveau van Nederlands dat de toekomstige immigrant moet beheersen om het examen te halen, door de ontwikkelaars A1- genoemd, ligt lager dan het laagste niveau in het Europees Referentiekader. De leerder moet 'bekende woorden en standaarduitdrukkingen uit de persoonlijke levenssfeer en ervaringswereld' kunnen verstaan, begrijpen en gebruiken en de uitspraak mag te wensen overlaten.

Toch zitten niet alle items in de toets op niveau A1-. Er zitten ook items tussen van niveau A1, A2, B1, B2 en zelfs C1. Poelmans gaf als verklaring: 'De toets moet uiteindelijk ook gebruikt gaan worden voor inburgeringsexamens in Nederland. Dus voor groepen met andere niveaus van taalvaardigheid.'

Volgens Poelmans hebben de moeilijkere items geen effect op de haalbaarheid van de toets voor de aspirant-nieuwkomer met steenkolenlands. In een pretest werd de toets afgelegd door een gemengde groep wat betreft opleiding, leeftijd en afkomst, bestaande uit 813 moedertaalsprekers van het Nederlands en 1574 NT2-leerders van wie de helft minder dan twee jaar in Nederland verbleef. De spreiding van de scores bleek

groot genoeg. Met andere woorden, de toets was niet te makkelijk of te moeilijk maar precies goed om als toelatingsexamen tot Nederland te dienen. Een pretest met een populatie die dichter in de buurt komt van de werkelijke doelgroep – mensen die nog niet of nauwelijks in aanraking zijn gekomen met Nederlands – was inderdaad wenselijk geweest, beaamde Poelmans, maar daarvoor waren de middelen niet voorhanden. Op 15 maart heeft minister Verdonk het inburgeringsexamen ingevoerd.

Prioriteiten

Waar moet nog aan worden gewerkt op NT2-gebied? Jan Hulstijn, hoogleraar tweedetaalverwerving aan de Universiteit van Amsterdam, wees in zijn lezing op het opvallende gebrek aan onderzoek naar de effectiviteit van leermiddelen en onderwijsbenaderingen. Dat is moeilijk omdat cursisten bijvoorbeeld enorm verschillen in motivatie en talenten. En als er wel onderzoek wordt gedaan, gebeurt dat vaak door de ontwikkelaars van de methode zelf, waarbij je niet vreemd moet opkijken als de resultaten uitermate positief zijn. Soms is onderzoek ook gewoon niet welkom. Dat was het geval met een kritisch onderzoek naar een bepaalde leesmethode. De uitgeverij van het materiaal spande een langdurige, geldverslindende en demotiverende rechtszaak aan tegen de onderzoekers.

Folkert Kuiken noemt drie prioriteiten voor het NT2-onderwijs. Ten eerste moeten zogenaamde verlengde leerwegen verder worden ontwikkeld. Daarmee bedoelde hij onder andere schakelklassen tussen verschillende jaargangen op school waarin taal- en andere achterstanden kunnen worden ingehaald. Ten tweede moet taalbeleid zich richten op de verbetering van de kwaliteit van het NT2-onderwijs. Een vrij nieuwe ontwikkeling, die Kuiken graag stimuleert, is de functie van 'taalspecialist'. Dat is iemand die binnen een school advies geeft en beleid vormt met betrekking tot taalkwesties. Ten slotte moet de deskundigheid van docenten worden verbeterd door middel van scholing en netwerken. Ook op dat gebied zijn er veel positieve ontwikkelingen. Steeds meer hogescholen en universiteiten verzorgen volwaardige NT2-opleidingen en er bestaat sinds kort een beroepsvereniging, de BVNT2.

Kortom, dit jonge vakgebied is volop in beweging en ontwikkeling. Wat vaststaat, is dat de term NT2 in de loop van de tijd bijzonder goed ingeburgerd is. ■

* De genoemde lezingen zijn gehouden op het landelijk symposium *NT2 revisited – 25 jaar Nederlands als tweede taal: de stand van zaken* op 10 februari 2006 in Amsterdam. Een cd-rom met teksten en ander materiaal van het symposium is te bestellen bij het Werkverband Amsterdamse Psycholinguïsten, <www.hetwap.nl>.

KALENDER

28 oktober 2006 Literaire wandeling door Amsterdam, <literalinea@planet.nl>

1 november 2006 Dag van het Literatuuronderwijs, Rotterdam, <www.bulkboek.net/dlo>

3 november 2006 Landelijke Studiedag Levende Talen, Zwolle, <www.levendetalen.nl>

3 november 2006 Landeskunde im DaF-Unterricht, Goethe-Institut, Amsterdam, <jansen@amsterdam.goethe.org>

22 november 2006 Conferentie *Interkulturalität*, Wasserburg Rindern, Kleve/Kleef, <kongressnachbarn@han.nl>

23 november 2006 EDR-studiedag, Cultuurcentrum Van Beresteyn en RSG Winkler Prins, Veendam, <www.edr.org>

24 november 2006 Nationale Deutscholympiade, Amsterdam, <deutscholympiade@duits.de>

30 november 2006 Nationale VMBO Manifestatie, RAI, Amsterdam, <www.adviesgroepvmbo.nl>

26 januari 2007 Good Practice Day, Iclon, Leiden, <www.ICLON.LeidenUniv.nl>

8 maart 2007 Nascholingscursus nieuwe Duitstalige literatuur en film, Landhaus Rothenberge, <h.harbers@rug.nl>

16 maart 2007 Nationaal Congres Engels in Ede, <www.nationaalcongresengels.nl>

16 en 17 maart 2007 Congres Frans, Noordwijkerhout, <www.congresfrans.nl>

13 en 14 april 2007 Modèle Francophone des Nations Unies, Lycée français Vincent van Gogh, Den Haag, <www.mfnu.org>

18 t/m 22 april 2007 IATEFL International Annual Conference, Aberdeen, <www.iatefl.org>